

A. Kyfenko. THE UKRAINIAN SPIRITUAL MUSIC IN THE PROFESSIONAL TRAINING OF THE MUSIC TEACHERS

The Ukrainian spiritual choral music as a powerful tool of regulation choir members humanistic value relationships and their spiritual and moral qualities was considered in the article. Deals with highlights of the importance of the Ukrainian spiritual choral music in academic choir repertoire. Author determined the essence of spiritual choral music, characterized the significance of spiritual singing impact on identity formation. Such modern art connoisseurs as N.O. Gerasymova-Persydska, I.F. Lyashenko, P.I. Sikur, S.I. Ulanova, M.S. Yurchenko prove that spiritual music is one of the main components of art culture and fixing the characteristics of objectification content of outlook bases. It is like type of art mediates a general cultural dominant of society, reveals all the signs of its spiritual life, intellectual and social-psychological potential. The religious choral works of Ukrainian composers were considered in terms of didactics and morals, which are an integral part of the academic choir repertoire. Ukrainian spiritual choral music is high moral, didactic stratum, a large value of the world of art that makes you to think, to empathize, to analyze. The repertoire of the student choir must to include the best examples of Ukrainian choral school such as «Liturgy» of D. Bortnyansky, works of M. Berezovsky, A. Vedel, D. Dyletsky, M. Leontovych, K. Stetsenko, Kiev-Pechersky chant works, choral music of Ukrainian modern composers works: L. Dychko, I. Eletskiy, B. Filts, M. Shuha, O. Yakobchuk, E. Stankovich, who is the foundation of high morality and one of the reasons formation of the mental world and the outlook of the personality.

Keywords: spiritual choral music; choi;, personality; repertoire.

Рецензенти

О. М. Олексюк – д. п. н., проф.

С. М. Мартиненко – д. п. н., проф.

Стаття надійшла до редакції 11.08.15

Прийнято до друку 26.11.15

УДК: 378.147:78

О. О. Білоус

ORCID ID 0000-0002-4371-8288

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОГО ІНТЕРЕСУ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ

У статті обґрунтовано можливість розвитку професійного інтересу майбутніх учителів музики, як складної системи, в освітніх умовах педагогічних коледжів. Особливу увагу приділено особистісно-орієнтованому, компетентнісному, аксіологічному підходам як таким, що відображають гуманістичну спрямованість освіти майбутніх учителів музики.

Ключові слова: професійний інтерес; майбутній вчитель музики; підхід; творча спрямованість; фахова підготовка.

Вступ. На сьогоднішній день Україна взяла напрямок на європейські стандарти розвитку економіки, медицини та освіти. Студенто-центрована направленість освітнього процесу стає пріоритетною на шляху європеїзації освітнього простору, що потребує системного методологічного аналізу. Стає важливим володіння механізми втілення передумов повноцінного розвитку у навчальному процесі майбутніх фахівців. Професійний інтерес як змістовий компонент становлення майбутніх учителів музики є важливою передумовою формування особистості фахівця.

Розвиток професійних інтересів майбутніх учителів став предметом дослідження В. Іванова, Л. Кацової, Л. Машкіної, Н. Морозової, Л. Смерчак, А. Штифурака. Окремі аспекти інтересу майбутніх учителів музики розкриті у дослідженнях О., Морозової, О. Пономаренко, Р. Прокопенко, С. Чабан та ін.

Аналіз наукових джерел засвідчує, що комплексного дослідження методологічних підходів розвитку професійного інтересу майбутніх учителів музики в процесі вивчення музично-теоретичних дисциплін не здійснювалося. На цьому тлі актуальним стає науковий пошук нових підходів, що забезпечують необхідний рівень професійного інтересу майбутніх учителів музики, які навчаються у педагогічних коледжах.

Мета статті – розкрити методологічні підходи розвитку професійного інтересу майбутніх учителів музики.

Виклад основного матеріалу статті. Інтерес до музичного мистецтва є важливим показником духовної культури людини. Залучення до музичного мистецтва сприяє вихованню морально естетичних почуттів, формуванню поглядів, переконань студентів. Під професійним інтересом майбутніх

учителів музики ми розуміємо інтегровану особистісну якість, що характеризується позитивним емоційним ставленням до фаху, вольовими діями, ціннісними орієнтаціями, пов'язаними з процесом оволодіння професійними компетентностями вчителя музики.

Окреслена інтегральна сутність професійного інтересу майбутніх учителів музики вимагає застосування в педагогічному керівництві його розвитку цілісного підходу, здатного забезпечити комплексний вплив на становлення всіх його компонентів. Одним з оптимальних шляхів вирішення зазначеного завдання є впровадження у фахову підготовку майбутніх учителів музики ряду методологічних підходів. Ми визначили основні підходи розвитку професійного інтересу майбутніх учителів музики, а саме:

Особистісно-орієнтований підхід. Сьогодні у наукових дослідженнях підкреслюється думка про те, що сучасна модель вищої освіти не повинна бути аксіомою детермінованості. Це обмежує можливості активізації особистого внутрішнього потенціалу студента. В. В. Давидова, І. А. Зимова, А. І. Леонтєва та ін., займаючись розробкою особистісно-орієнтованої моделі освіти, вказують на важливість інтелектуально-ціннісного розвитку студента як вільної індивідуальності, що створюється завдяки врахуванню його особистісних особливостей і залученню у навчальний процес. Отже основний принцип особистісно-орієнтованого підходу полягає у визнанні особистості студента в освітньому процесі.

Застосовуючи особистісно-орієнтований підхід у навчанні викладач стає не просто носієм знань та інформації, він покликаний не тільки передавати досвід, а й виступати в ролі помічника в навчанні, що природним чином змінює ставлення викладача до себе та тих, хто навчається.

Освітній процес особистісно орієнтованого навчання надає кожному учню, спираючись на його здібності, схильності, інтереси, ціннісні орієнтації та суб'єктивний досвід, можливість реалізувати себе (Якіманська І. С., 1996, с. 5) Отже, особистісно-орієнтований підхід у навчальному процесі педагогічних коледжів це увага до кожного окремо взятого студента; розвиток його індивідуальності, на основі якої відбувається навчання. Особистісно-орієнтований підхід – це співпраця, допомога, увага, спільна діяльність, в умовах якої авторитаризм, повне підпорядкування не може існувати. Особливо актуальним даний підхід є для майбутніх учителів музики як для творчих, емоційно відкритих та можливо більш вразливих особистостей.

Результатом даного підходу є зміна позиції викладача і студента, про що йшлося вище. Так, для майбутнього вчителя музики стає набагато важливіше спільна діяльність з викладачем і одногрупниками, ніж отримання оцінки. Ж. Л. Аростегі відмічає, що музичне мистецтво формує соціальну

ідентичність особистості (José Luis Aróstegui, 2011, с. 1). З огляду на це, у ході вивчення дисциплін музично-теоретичного циклу, створюються умови активного оволодіння студентами професією вчителя музики.

Ефективність даного підходу свідчить про наявність інтересу до навчання, орієнтир на набуття професії, оскільки студенти зацікавлені самою формою організації навчального процесу, взаєминами між ними і викладачем, відсутністю авторитаризму у викладанні. Все це сприяє розвитку професійного інтересу і позитивному ставленню до професії в процесі оволодіння нею.

Компетентнісний підхід. Компетентнісний підхід у системі освіти є предметом наукового дослідження І. Бабина, П. Бачинського, Н. Бібік, Г. Гаврищак, І. Гудзик, Л. Ващенко, Л. Локшиної, О. Овчарук, С. Сисоевої, Л. Хоружої та ін.

Для розуміння особливостей реалізації компетентнісного підходу в мистецькій освіті важливими є праці І. Бежа, І. Єрмакова, І. Зимньої, А. Маркової, Л. Масол, О. Олексюк, О. Пометун, І. Родигіної, О. Савченко, Є. Торшилової, О. Щолокової та ін.

В освітньому процесі педагогічних коледжів набуття професійних компетентностей вчителями музики здійснюється в ході вивчення цілого комплексу теоретичних дисциплін (елементарної теорії музики, сольфеджіо, гармонії, аналізу музичних творів, світової музичної літератури, української музичної літератури, української народно-музичної творчості). Ці дисципліни мають прикладне значення в освіті майбутнього вчителя музики.

Сутність компетентнісного підходу у розвитку професійного інтересу майбутніх учителів музики відображається через сформованість таких предметних компетентностей:

- володіння термінологічним тезаурусом з метою його практичного застосування у процесі педагогічної діяльності;
- здатність опрацьовувати навчально-методичну, музикознавчу, довідкову літературу;
- здійснення музично-теоретичного, історико-стильового, технічно-виконавського аналізу творів світової класики;
- розуміння національних особливостей різних композиторських шкіл;
- розуміння ідейно-естетичних принципів побудови творів різних епох;
- розуміння та диференціація принципів побудови різних музичних форм;
- здатність співвіднести біографічні факти і явища з художнім відображенням дійсності композитора;
- здатність аналізувати поєднання композиторського та інтерпретаторського змісту музичного твору;
- здійснення художньо-естетичної оцінки творів мистецтва;

– усвідомлення місця творів світової та української класики у музичній та художній культурі свого часу.

У результаті сформованості означених компетентностей відбувається усвідомлення студентом важливої ролі музично-теоретичних дисциплін у професійній підготовці майбутнього вчителя музики.

У контексті досліджуваної проблеми О. Олексюк відзначає, що компетентнісний підхід у вищій мистецькій освіті передбачає особливу організацію освітнього процесу навчального закладу (Олексюк О. М., 2012, с. 495). Ми вважаємо, що даний підхід має реалізовуватись через міждисциплінарні зв'язки та творчу спрямованість усього процесу.

Творча спрямованість циклу музично-теоретичних дисциплін може виявлятися в різних формах роботи: варіювання мелодій, взятих з практики живої музики та побудова на їх основі варіаційного циклу; у створенні музичних творів (пісень дитячого репертуару, пес у танцювальних жанрах) або їх елементів; в аналізі музичних творів різних жанрів, стилів, епох; в підборі прикладів із музичної літератури для ілюстрації досліджуваного музично-теоретичного матеріалу і т.д.

Проте, О. Олексюк у своїх дослідженнях влучно відзначає, що від ступеня сформованості ціннісного ядра особистості залежить те, чим насправді стануть сформовані компетентності студента (Олексюк О. М., 2011).

Аксіологічний підхід у широкому значенні відображає рівень загальнолюдських, суспільних цінностей, та включає в себе питання пов'язані з мораллю, етикою, релігією та інших моральних цінностей. Якщо розглядати аксіологічний підхід у вузькому значенні, то він має соціально-педагогічне значення, та відображається у працях таких науковців, як А. Дістервега, Я. А. Коменський, Ж.Ж.Руссо, дослідженнях сучасних науковців А. Маслоу, Дж. Бруннер, Б. Скіннер, Г. Хінд, а також у працях таких вчених як Є. Бондаревська (цінність особистості учня), О. Леонт'єв (особистісний сенс), Л. Божович (життєва позиція), В. Сластьонін (цінність педагогічної діяльності), Б. Ліхачов (виховні цілі), І. Бех (духовні цінності) та інших.

Отже, аксіологічний підхід представлений світоглядними цінностями, які визначаються емоційно-ціннісним ставленням особистості до майбутньої професії вчителя музики.

Так, вивчаючи мотиви обрання професії майбутніх учителів у ході експериментального дослідження було визначено, що 96 % респондентів обрали цей фах з огляду на те, що дана професія дає великі можливості проявити творчість. Це свідчить про внутрішні мотиви обрання професії – її громадське і особисте значення, задоволення, що приносить робота завдяки її творчому характеру і т.д. Цікава динаміка прослідковується у наступному твердженні анкети.

Твердження	Курс	% за 100-бальною шкалою
Обрана професія дає можливість	1	97 %
для зростання професійної майстерності	2	81,5 %
	3	56,2 %
	4	42,4 %

Табл. 1 Мотиви обрання професії вчителя музики

На думку Л. Пастушенко професійна компетентність учителя музики є складним інтелектуальним і особистісним утворенням, яке впливає на розвиток умінь і навичок музично-педагогічної діяльності. Однак наявність статистично підтвердженої негативної динаміки свідчить про те, що у багатьох випадках студенти вступають на спеціальність «Музичне мистецтво» прагнучи підвищувати свою виконавську майстерність, не до кінця розуміючи, що дана спеціальність має педагогічну спрямованість. З огляду на це варто звернути увагу студентів на світ музичних цінностей, що пізнаються у ході вивчення музично-теоретичних дисциплін, ціннісному осмисленню музично-педагогічної освіти, акцентуючи увагу на музично-педагогічних цінностях.

Л. Подоляк та В. Юрченко зазначають, що єдиним шляхом до розвитку духовності, формування ціннісних орієнтацій і життєвого сенсу у студентів є почуття викладача (його емоційний світ). Відповідно у майбутніх вчителів музики необхідно виховувати такі педагогічні цінності:

1. Любов (а не емоція) до дитини, віра в її розсудливість, благородство, та надія на її майбутнє, прояв емпатії як здатності перемайтися її переживаннями та співчувати їй.

2. Цінності знання – орієнтація на систематичне поповнення і вдосконалення професійних знань як умови педагогічного (професійного) зростання.

3. Ціннісно-мотиваційна настанова на власну творчість і розвиток своїх потенційних можливостей, прагнення до самореалізації та саморозвитку – це цінність особистісного зростання в професійній сфері (Подоляк Л. Г., Юрченко В. І., 2006, с. 245-246).

А. Щербакова зазначає, що у скарбниці музичної культури накопичено безліч зразків ціннісного осмислення і художнього перетворення світу. Однак цінністю для кожної конкретної людини вони стають тільки як результат суб'єктивно-об'єктивних відносин, що становлять глибоко особистісний процес безпосереднього творчого спілкування (Щербакова А. Й., 2001, с. 216). Тому, ми вважаємо, що лише творча спрямованість інтегрованої підготовки майбутнього вчителя музики може сприяти розвитку його професійного інтересу.

Висновки. Зміст статті не вичерпує усіх аспектів розв'язання проблеми і вимагає свого осмислення

й дослідження у подальших наукових і практичних пошуках. Проте, на нашу думку, ефективна реалізація вище зазначених підходів в освітньому середовищі педагогічних коледжів дозволить здійснити належний розвиток професійного інтересу майбутніх учителів музики.

Література

1. **Щербакова А. И.** Аксиология музыкально-педагогического образования: учебное пособие к курсу «Методология музыкально-педагогического образования» по специальности 030700 – Музыкальное образование. / А.И. Щербакова. – М., «Прометей», 2001 – 424 с.
2. **Кобаль В. І.** Методика розвитку пізнавальних інтересів учнів при вивченні історії України засобами краєзнавства : Монографія. – Мукачево : 2014. – 229 с.
3. Освітологія: хрестоматія: навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів / Укладачі Огнев'юк В. О., Сисоева С. О. – К.: ВП «Едельвейс», 2013. – 744 с.
4. **Олексюк О. М.** Компетентнісно орієнтований освітній простір як основа модернізації вищої мистецької освіти / О. Олексюк // Сучасні стратегії університетської освіти: якісний вимір: матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (28 – 29 березня) / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Київ. ун-т ім. Б. Грінченка та ін.; за заг. ред. В. О. Огнев'юка [редкол.: В. О. Огнев'юк, В. П. Андрущенко, Л. Л. Хоружа, О. М. Олексюк, О. В. Уваркіна, Н.М. Віннікова]. – К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2012. с. 494-501.
5. **Олексюк О. М.** Моделі змісту вищої мистецької освіти в контексті сучасних парадигмальних підходів [Текст] / О. Олексюк // Вища освіта України : Теоретичний та науково-методичний часопис. – 2011. – N 4. – С. 36–42.
6. **Подольск Л. Г., Юрченко В. І.** Психологія вищої школи: навчальний посібник для магістрів і аспірантів / Л.Г. Подольск, В.І. Юрченко. – К.: ТОВ «Філ-студія», 2006. – 320 с.
7. **Якиманская И. С.** Личностно-ориентированное обучение в современной школе / И.С. Якиманская. – М. : ПРОО, 1996. – 268 с.
8. **José Luis Aróstegui** Evaluating Music Teacher Education Programmes: Epistemological and Methodological Foundations. Educating Music Teachers for the 21st Century. Springer-Verlag, 2011. no. 872718 doi: 978-9-460915-03-1. (eng).

О. О. Белоус. МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ РАЗВИТИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО ИНТЕРЕСА БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ МУЗЫКИ

В статье обоснована возможность развития профессионального интереса будущих учителей музыки, как сложной системы, в образовательных условиях педагогических колледжей. Особое внимание уделено личностно-ориентированному, компетентностному, аксиологическому подходам как таким, что отражают гуманистическую направленность образования будущих учителей музыки.

Ключевые слова: профессиональный интерес; будущий учитель музыки; подход; творческая направленность; профессиональная подготовка.

О. О. Bilous. METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF PROFESSIONAL INTEREST FUTURE MUSIC TEACHERS

In this article you can find a development possibility of professional interest of future music teachers, which is part of complex system of educational conditions in teacher training colleges. It is laid objective conditions for the development of interest of future professional teachers to the content of the training material musical-theoretical disciplines. Also it is revealed cycle substantive competence music-theoretical subjects. The article defines the concept of «professional interest of future music teachers» analyzes the methodological approaches to the development of this phenomenon.

Particular attention is given to student-centered, competence, axiological approach, reflecting the humanistic orientation of education of future music teachers. It appears that for more effectiveness of implementation of these approaches should be made a special organization of educational process in pedagogical colleges. The main emphasis is on necessary of creative direction of integrated training of future music teacher.

The motives of choosing the profession of music teacher are investigated, pedagogical value, which should be formed from representatives of the profession are defined.

Keywords: professional interest; future music teacher; approach; creative orientation; professional training.

Рецензенти

О. М. Олексюк – д. п. н., проф.
С. М. Мартиненко – д. п. н., проф.

Стаття надійшла до редакції 12.10.2015
Прийнято до друку 26.11.2015